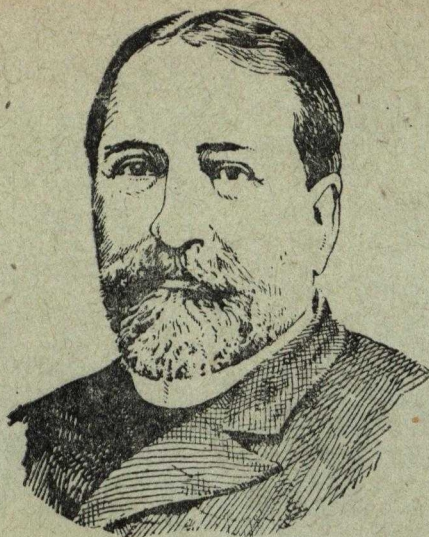

К 4148
2

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

მეც

ილია
ჭავჭავაძე

1837-1957

თბილისი - 1957

021.4+
3935

საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტრო
კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებების საქმეთა
სამმართველო

აღ. ჯაფარიძის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
სამეცნიერო საქალაქო ბიბლიოთეკა

ლ. ფრიდლანდვა

ილია ჭავჭავაძე

(დაბადების 120 და გარდაცვალების 50 წლისთავი)

მეთოდური წერილი

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საკავშირეო ბიბლიოთეკა
№ _____
* AKAKI TSERETELI BATUMI PUBLIC LIBRARY *

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ბიბლიოთეკის
სამეცნიერო ბიბლიოთეკა
* Библиотека *
* Академическая Библиотека *
* Госуниверситет *
* Академическая Библиотека *
* Госуниверситет *
* Академическая Библиотека *
* Госуниверситет *

თბილისი
1957

4148
2

K

~~K~~
2

101

821.353.1(092 339:337,1)

რედაქტორი — ნ. მუსხიშვილი

წინასიტყვაობა

1957 წლის ოქტომბერში სრულდება დიდი ქართველი მწერლის, გამოჩენილი საზოგადო მოღვაწის, ილია გრიგოლის-ძე ჭავჭავაძის დაბადების 120 და გარდაცვალების 50 წლისთავი.

ილია ჭავჭავაძის იუბილე აღინიშნება როგორც დიდი სახალხო დღესასწაული, როგორც უდიდესი მოვლენა რესპუბლიკის კულტურულ ცხოვრებაში. თავისთავად ეს ის პერიოდია, როდესაც საბჭოთა კავშირის ბედნიერი მოსახლეობა აღფრთოვანებითა და ენთუზიაზმით ეგებება დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 40 წლისთავს.

წინამდებარე მეთოდური წერილი „ილია ჭავჭავაძე (დაბადების 120 და გარდაცვალების 50 წლისთავი)“ მიზნად ისახავს მეთოდური დახმარება გაუწიოს, პირველ რიგში ბიბლიოთეკის მუშაკებს, რათა მასობრივმა ბიბლიოთეკებმა წესიერად აღნიშნონ ეს მეტად მნიშვნელოვანი თარიღი და ამავდროს დაეხმარონ მკითხველთა ფართო მასას ილია ჭავჭავაძის შემოქმედებასა და მასზე არსებული ლიტერატურის ადვილად მონახვა-მიწოდებაში. მეთოდური წერილი, აგრეთვე, დახმარებას გაუწევს ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლებს ილიას ცხოვრებისა და შემოქმედების შესწავლის საქმეში.

მეთოდური წერილი ოთხი ნაწილისაგან შედგება: პირველ ნაწილში მოცემულია მოკლედ, მაგრამ საკმაოდ მკაფიოდ, ი. ჭავჭავაძის ბიოგრაფიული ცნობები. აქვე გადაშლილია ილიას შემოქმედება ქრონოლოგიურად, დაწყებული 1858 წლის პოემა „აჩრდილით“ და დამთავრებული 1902 წ. დაწერილი ფელეტონით — „ი. გომარტელის ფილოსოფია და ი. ჯორჯაძის ფსიქოლოგია“.

მეორე ნაწილი მოიცავს მეთოდურ მითითებებს იმის შესახებ, თუ რა ფორმებითა და მეთოდებით უნდა მოხდეს ამ ღირსშესანიშნავი თარიღის აღნიშვნა მასობრივ ბიბლიოთეკებში.

მესამე ნაწილში მოცემულია ილია ჭავჭავაძის თხზულებები გამოცემათა ქრონოლოგიის მიხედვით — დასახელებულია 131 მასალა.

მეთხე ნაწილში მოცემულია ბიბლიოგრაფიული მასალა — რა წავიკითხოთ ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ. მასალა ავტორების ანბანის მიხედვითაა დალაგებული, ჯერ კრიტიკული წიგნები და შემდეგ საქურნალ-გაზეთო მასალები.

ვფიქრობთ, წინამდებარე მეთოდური წერილი ერთგვარად გაუადვილებს მუშაობას ბიბლიოთეკის მუშაკებსა და მკითხველებს.

ა. ჯაფარიძის სახ. თბილისის ცენტრალური
სამეცნიერო საქალაქო ბიბლიოთეკის დირექტორი

ნ. ი. ზელიძე

I

ილია ჭავჭავაძე

მე-19 საუკუნის დიდი ქართველი მწერალი და საზოგადო მოღვაწე ილია ჭავჭავაძე დაიბადა 1837 წელს, 8 ნოემბერს, კახეთში, სოფელ ყვარელში.

ილიას მამა, გრიგოლ ჭავჭავაძე, ერთხანად სამხედრო სამსახურში იყო ოფიცრად; 1841 წელს მან სამხედრო სამსახურს თავი დაანება და ამის შემდეგ სიკვდილამდე თავის მამულში, სოფელ ყვარელში ცხოვრობდა.

გრიგოლი თავის დროისათვის საკმაოდ განათლებული ადამიანი იყო. ილია თავის ავტობიოგრაფიაში თავმდაბლურად შენიშნავს მამის შესახებ: „მამა-ჩემი რამდენადმე განათლებული კაცი იყო, ოფიცრად მსახურობდა ნიჟეგოროდის დრაგუნის პოლკში და რუსული კარგად იცოდა“.

დედა, ილიასი — მარიამი, თბილისელი მკვიდრი იყო, ბებური-შვილის ქალი, ასული კახეთის აზნაურის ქრისტეფორე ბებური-შვილისა.

ილია თავის ავტობიოგრაფიაში წერს:

„დედაჩემმა მშვენიერად იცოდა მაშინდელი ქართული მწერლობა, სულ ზეპირად ჰქონდა დასწავლილი თითქმის ყველა ლექსი და ძველებური მოთხრობა და რომანი, რომელიც კი იშოვებოდა მაშინ ან დაბეჭდილი ან ხელნაწერი. საღამოობით დაგვსხავდა ბავშვებს და გვიკითხავდა მოთხრობებსა და ამბებს. წაკითხვის შემდეგ გვიამბობდა შინაარსს და მეორე დღის საღამოზედ გვიკითხავდა: აბა ვინ უფრო კარგად მიაბობს, რაც გუშინ გავიგორეთო. ვინც კარგად ვუამბობდით, გვაქებდა და ამ ქებას ჩვენ დიდად ვაფასებდით“.

მზრუნველი და მოსიყვარულე დედის ზეგავლენით ილია ჭავჭავაძეს ბავშვობიდანვე ღრმად ჩაენერგა გულში სიყვარული სამშობლო ქვეყნის ლიტერატურისა და ცხოვრებისადმი.

1845 წელს, რვა წლის ილია მშობლებმა მიაბარეს სოფელსა
სამინაო სკოლაში ადგილობრივ მთავართან.

10 წლის იყო ილია, როცა დედა გარდაეცვალა. ერთი წლის
წემდეგ ილია თბილისში წაიყვანეს და ჰაკეს პანსიონში მიაბარეს.
პანსიონის პატრონი, ჰაკე ყოველმხრივ განათლებული კაცი და
კარგი პედაგოგი იყო. მისი პანსიონი იმ დროს თბილისში ყველაზე
უკეთეს პანსიონად ითვლებოდა. ილია თავის ავტობიოგრაფიაში
ჰაკეს ახასიათებს, როგორც საუკეთესო პიროვნებას, რომელიც
მთელ თავის დროს ანდომებდა მოსწავლეთა გონებრივ და ზნეობ-
რივ განვითარებისათვის ზრუნვას.

1848 წლის იანვრისათვის ილია მამამ მიაბარა პედაგოგ რაევს-
კის კერძო პანსიონში, რომელიც სასწავლო კურსით პროგიმნაზიას
წარმოადგენდა.

1851 წელს დაამთავრა და 1852 წელს შევიდა გიმნაზიაში, სა-
დაც იგი მეოთხე კლასში მიიღეს.

1852 წლის დეკემბერში გარდაეცვალა მამა. ამის შემდეგ ილიას
ოჯახი უკიდურეს მატერიალურ გაჭირვებაში ჩავარდა. ილიას მა-
მას, გრიგოლს, თავს დააწვა გარდაცვლილი ძმების დიდი ვალები.
ამ ვალების მხოლოდ ნაწილის გადახდა შესძლო გრიგოლმა თავის
სიცოცხლეში, ხოლო ნაწილი ისევ დაუფარავი დარჩა. გრიგოლის
სიკვდილის შემდეგ ობლებს უსახლკაროდ დარჩენა მოელოდათ.
მთავრობამ არავითარი დახმარება გრიგოლის ოჯახს არ აღმოუჩინა,
მიუხედავად გრიგოლის სამხედრო დამსახურებისა. ილიას მამილის
მაკრინეს, გამჭირაზობისა და თაოსნობის შედეგად, ნათესავების
დახმარებით, ობლების სახლ-კარი გაყიდვას გადაჩა და ილიამაც
შეძლო სწავლის გაგრძელება. მაგრამ მთელი იმ ხნის მანძილზე,
ვიდრე ილია სასწავლებელში იყო, დიდ მატერიალურ სივიწროვეს
განიცდიდა.

ილიამ 1856 წელს თუმცა დაამთავრა გიმნაზიის კურსი, მაგრამ
საბოლოო გამოცდები აღარ ჩაუბარებია. და როდესაც 1857 წელს
ილია გაემგზავრა პეტერბურგს უნივერსიტეტში შესასვლელად,
წინასწარი სავალდებულო გამოცდები მან პეტერბურგში ჩააბარა,
უნივერსიტეტში შესვლისას.

ილია გიმნაზიელობის დროს ყოველ ზაფხულს სოფელში ატა-
რებდა. თვით ხალხთნ უშუალო კავშირი აძლევდა მას იმ სულიერ
საზრდოს, რომელმაც გამოზარდა საქართველოს არწივი.

1857 წელს ილია გაემგზავრა პეტერბურგს, ჩააბარა უნივერსი-
ტეტში შესასვლელი გამოცდები და ჩაირიცხა სტუდენტად პეტერ-

ბურგის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე, სადაც დაწყო ოთხი წელი.

„იცი, მკითხველო, — ამბობს ილია „მგზავრის წერილებში“, — ეს ოთხი წელიწადი რა ოთხი წელიწადია! პირველი, რომ მთელი საუკუნეა მისთვის, ვინც თავის ქვეყანას მოშორებია. მეორე, ეს ოთხი წელიწადი ცხოვრების საძირკველია, ცხოვრების წყაროს სათავეა, ბეწვის ხილია, სიბნელისა და სინათლის შუა ბედისაგან გადებული... ო, ძვირფასო ოთხო წელიწადო, ნეტავი იმას, ვისაც შენგან დადებული ბეწვის ხიდი ფეხთა ქვეშ არ ჩასტყდომია, ნეტავი იმას, ვინც შენ რიგიანად მოგიხმარა“.

პეტერბურგის უნივერსიტეტი ილიას დროს ყველაზე მოწინავე უმაღლეს სასწავლებლად ითვლებოდა რუსეთში.

ილიამ 1860-1861 წლებში მოისმინა მეოთხე კურსის ლექციები. მაგრამ ილიას აღარ დაუცდია საგნების ჩასაბარებლად. 1861 წლის მაისში ჩამოვიდა საქართველოში. ამავე წლის სექტემბერში დაიწყო პეტერბურგის უნივერსიტეტში სტუდენტთა არეულობა. უნივერსიტეტიდან გარიცხეს სტუდენტები, რომლებიც მიჩნეულნი იყვნენ არეულობის ორგანიზატორებად და მთავარ მონაწილეებად. მიუხედავად იმისა, რომ ილია ამ დროს საქართველოში იმყოფებოდა და მას სტუდენტთა არეულობაში მონაწილეობა არ მიუღია, იგი მაინც გარიცხეს უნივერსიტეტიდან.

სამოციანი წლები ახალი ხანის დასაწყისი იყო რუსეთის ცხოვრებაში. ამ წლებში რაზნოჩინელებმა საჯაროდ გამოიტანეს ბრძოლის დროშა. იღვიძებდა რუსეთის ახალგაზრდა მოწინავე თაობა. მას აღარ აკმაყოფილებდა ძველი თაობის მწერლების ლიბერალიზმი. რაზნოჩინელები აშკარად ილაშქრებდნენ რუსეთის მონარქიული წყობილების წინააღმდეგ. ამ რევოლუციურმა ატმოსფერომ ახალი იდეებით, განმანთავისუფლებელი მოძრაობის იდეებით, შეაიარაღა ილია.

თერგდალეულთა თაობამ ილია ჭავჭავაძის მეთაურობით პეტერბურგიდან დაიწყო ქართული ლიტერატურის განახლების დიდი საქმე. თერგდალეულებმა დაამკვიდრეს ქართულ მწერლობაში მებრძოლი რეალიზმი; თერგდალეულებმა საკუთარი ყურნალი „საქართველოს მოამბე“ დააარსეს, რომლის პირველი ნომერი გამოვიდა 1863 წლის იანვარში.

„საქართველოს მოამბემ“ მხოლოდ ერთი წელი იარსება.

1864 წელს, „საქართველოს მოამბის“ დახურვის შემდეგ, ილია იძულებული ხდება შევიდეს სამსახურში და თბილისიდან პროვინ-

ციაში გადადის სამუშაოდ. ილია დანიშნეს საგანგებო მინდობი-
ლობათა მოხელედ ქუთაისის გენერალ-გუბერნატორთან, რომელმაც
მოვალეობას შეადგენდა შეესწავლა ბატონყმობის ნიადაგზე წარმომ-
დგარი ურთიერთობა მებატონეთა და გლეხთა შორის.

1864 წლის ნოემბრიდან ილია დანიშნეს მომრიგებელ შუამავ-
ლად აღმოსავლეთ საქართველოში, სადაც დარჩა 1868 წლის თე-
ბერვლამდე.

1868 წლის თებერვლიდან 1873 წლის მაისამდე ილია მუშაობს
დუშეთის მაზრის მომრიგებელ მოსამართლედ. მიუხედავად იმისა,
რომ დუშეთში ყოფნის დროს სამსახურის საქმეები ბევრ დროს
ართმევდა, ილიას მაინც არ შეუწყვეტია შემოქმედებითი მუშაობა.
მისი ფიქრი კვლავ ქართული მწერლობის აღორძინების საქმეს
დასტრიალებდა, გული მუდამ თბილისისაკენ უწევდა და, მართ-
ლაც, 1873 წელს ილიამ მოახერხა თბილისში გადმოსვლა.

თავად-აზნაურობამ „გლეხთა განთავისუფლების“ დროს მთავ-
რობისაგან მიიღო გარკვეული თანხები. ამ თანხის ერთი ნაწილი
გამოჰყვეს და ილიას რჩევით თავად-აზნაურობის საადგილ-მამუ-
ლო ბანკი დაარსეს. ბანკმა მოქმედება დაიწყო 1875 წელს, რომ-
ლის გამგეობის თავმჯდომარედ აირჩიეს ილია, სადაც დაჰყო 30
წელი. ილიამ ამ ბანკს კულტურულ-საზოგადოებრივი ფუნქცია
დააქისრა. მისი წმინდა მოგება ხმარდებოდა ქართულ თეატრს,
წერა-კითხვის საზოგადოებას, ქართულ სკოლებს და სხვა კულტუ-
რულ დაწესებულებებს.

1877 წელს ილიამ დააარსა ყოველკვირეული გაზეთი „ივერია“.
1877-1878 წლებში „ივერია“ გამოდიოდა კვირეული გაზეთის სა-
ხით, 1879 წელს გადაკეთდა თვიურ ჟურნალად, რომელიც გამოდი-
ოდა 1886 წლამდე. 1886 წლიდან „ივერია“ გადაკეთდა ყოველ-
დღიურ პოლიტიკურ და ლიტერატურულ გაზეთად.

1902 წელს ილიამ „ივერიის“ რედაქტორობას თავი მიანება.
1905 წელს მან ბანკის თავმჯდომარეობაზედაც აიღო ხელი. 1906
წელს, 8 აპრილს რუსეთის თავად-აზნაურთა ამომრჩეველების ყრი-
ლობაზე ილია ჭავჭავაძე არჩეულ იქნა სახელმწიფო საბჭოს
წევრად.

1907 წლის 12 სექტემბერს მოხუცი მწერალი თავის მეუღლეს-
თან ერთად თბილისიდან საგურამოსაკენ მიემგზავრებოდა. მას წი-
წამურთან თავს დაესხნენ ცარიზმის მიერ მიგზავნილი მკვლევები
და მოხუცი პოეტი ვერაგულად გამოასალმეს წუთისოფელს.

ქართველმა ხალხმა თავისი საყვარელი პოეტი და საზოგადო
მოღვაწე დასაფლავა მთაწმინდაზე, მწერალთა პანთეონში.

ილია ჭავჭავაძემ უმდიდრესი ლიტერატურული მემკვიდრეობა დასტოვა. მან სამწერლო ასპარეზზე გამოსვლისთანავე ორი საბრძოლო მიზანი დაისახა: ბრძოლა ერის თავისუფლებისათვის და ბრძოლა სოციალური ჩაგვრის წინააღმდეგ.

ილიას პირველი პერიოდის დიდი მხატვრული ნაწარმოები, სადაც ფართოდ გაშალა თავისი მსოფლმხედველობა, არის პოემა „აჩრდილი“, რომელიც დაწერილია 1858-1859 წლებში.

პოემა წარმოადგენს მოწოდებას ეროვნული თავისუფლებისა და სოციალური სამართლიანობის დასამყარებელი ბრძოლისაკენ.

„გლახის ნაამბობი“, რომლის პირველი ნაწილი დაწერილია 1859 წელს, ილიას ყველაზე ადრინდელი ნაწარმოებია მხატვრული პროზის დარგში. და ამიტომ იყო, რომ ილია მას თავის „პირმშოს“ ეძახდა — „დეე მაგ პირმშომან ძემან ისე იაროს ქვეყანაზედ, როგორც თავდაპირველი შობილა“, — სწერდა ილია ერთ წერილში „გლახის ნაამბობის“ შესახებ ნიკო ნიკოლაძეს.

„გლახის ნაამბობი“ გამსჭვალულია პროტესტით სოციალური უსამართლობის გამო. „გლახის ნაამბობი“ წარმოადგენს დიდი მხატვრული ძალის ნაწარმოებს, მიმართულს ბატონყმობის ინსტიტუტის წინააღმდეგ.

ამავე დროს „გლახის ნაამბობი“ უკვდავ ნაწარმოებად რჩება ქართულ მწერლობაში, როგორც ახალი ქართული სალიტერატურო ენის პირველი სრულყოფილი უბადლო ძეგლი.

ილიას დრამატული პოემა — „ქართველის დედა“ დაწერილია 1860 წელს.

„ქართველის დედა“, ისევე როგორც „აჩრდილი“, საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის იდეების ამსახველი ნაწარმოებია.

1860 წელსვე ილია წერს პოემას „კაკო ყაჩაღი“ — („რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან“).

თუ „ქართველის დედა“ შთაგონებულია საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის იდეებით და მიმართულია ეროვნული ჩაგვრის წინააღმდეგ, „კაკო ყაჩაღი“ მიმართულია სოციალური ჩაგვრის წინააღმდეგ.

„კაკო ყაჩაღში“ ილიას პოეტური ტალანტი სრულ სიმწიფეს აღწევს. თავისი მხატვრული ღირსებით „კაკო ყაჩაღი“ ყველაზე მნიშვნელოვანი პოეტური ქმნილებაა, რომელიც ილიამ შექმნა თავისი ლიტერატურული მოღვაწეობის პერიოდში.

ილია ჭავჭავაძის მთავარ ნაწარმოებთა: „აჩრდილისა“ (1858-1859 წ.), „გლახის ნაამბობისა“ (1859 წ.), „ქართველის დე-

დასი“ (1860 წ.), „კაკო ყაჩაღისა“ (1860 წ.), მისი ლიტერატურული მოღვაწეობის ამავე პირველ პერიოდს ეკუთვნის ლექსები: „გუთნის დედა“ (1858 წ.), „ქართველის დედა“ (1858 წ.), „ქართველ სტუდენტთა სიმღერა“ (1858-1859 წ.წ.), „დაე თუნდ მოკვდე“ (1858 წ.), „ნანა“ (1859 წ.), „ელეგია“ (1859 წ.), „მტკვრის პირას“ (1859 წ.), „დაკარგული ედემი“ (1859 წ.), „მესმის, მესმის სანატრელი“ (1860 წ.), „იანიჩარი“ (1860 წ.), „მუშა“ (1860 წ.), „გაზაფხული“ (1861 წ.) და სხვანი, რომლებიც შთაგონებულია მისი დამონებული სამშობლოს ხვედრით, რომლებშიც აისახა საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის იდეები.

პირველ პერიოდს ეკუთვნის აგრეთვე ილიას კრიტიკული წერილი „ორიოდე სიტყვა კაზლოვის „შეშლილის“ თარგმანზედა“, რომელიც დაიბეჭდა ჟურნალ „ცისკარში“ 1861 წელს.

1861 — 1863 წლები:

„მგზავრის წერილები“ (1861 წ.), „კაცია-აღამიანი?!“ (1859 — 1863 წ. წ.).

ამავე პერიოდს ეკუთვნის ილიას ფილოსოფიურ-პუბლიცისტური წერილი „საქართველოს მოამბეზედა“, რომლითაც იხსენება ჟურნალი „საქართველოს მოამბე“, და სხვ.

1864 — 1876 წლები:

„გლეხთა განთავისუფლების პირველი დროების სცენები“ (1865 წ.), „ზოგიერთი რამ“ (1866 წ. პუბლიცისტური წერილი), „1871 წელი, 23 მაისი (კომუნის დაცემის დღე)“ (1871 წ.).

1872 წელს არის შესრულებული ილიას მიერ პოემა „აჩრდილის“ ახალი რედაქცია.

1872-1873 წლებს ეკუთვნის „გლახის ნაამბობის“ მეორე ნაწილის დამუშავება.

1877 — 1887 წლები:

„დიმიტრი თავდადებული“ (1877-1878 წ. წ.), „სარჩობელაზედა“ (1879 წ.), „განდევილი“ (1882-1883 წ. წ.), „ბაზალეთის ტბა“ (1883 წ.), „ოთარაანთ ქვრივი“ (1887 წ.).

ილიას მოღვაწეობა 1886 წლიდან ცხრაასიან წლებამდე უაღრესად მრავალმხრივია. ილიამ ამ დროს გამოავლინა თავისი დიდი ტალანტის ნამდვილი უნივერსალობა. ილია ამ პერიოდში გვევლინება, როგორც პუბლიცისტი, ეკონომისტი-სოციოლოგი, ჟურნალ-

ლისტი, საზოგადოებრივი ცხოვრებისა და საგარეო პოლიტიკის მიმომხილველი, კრიტიკოსი და ლიტერატურათმცოდნე, ისტორიკოსი.

კრიტიკისა და ლიტერატურათმცოდნეობის დარგში ილიამ ამ პერიოდში გამოაქვეყნა მთელი რიგი წერილებისა. მათ შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია: „აკაკი წერეთელი და „ვეფხისტყაოსანი“ (1887 წ.) და ნარკვევი — „წერილები მეცხრამეტე საუკუნის ქართულ ლიტერატურაზე“ (1892 წ.).

ისტორიის დარგში: — „აი ისტორია“ (1889 წ.), „სომეხთა მეცნიერნი ანუ ქვათა ღაღადი“ (1899 წ.) და სხვ.

პედაგოგიკის დარგში, სახალხო განათლების საკითხებზე — „პედაგოგიკის საფუძვლები“ (1888 წ.).

პუბლიცისტური წერილები — „რა გითხრათ, რით გაგახაროთ“ (1897 წ.), „მეცხრამეტე საუკუნე“.

პოლიტიკურ-ეკონომიური ნარკვევები: — „კერძო და სათემო მიწათ-მფლობელობა“ (1886 წ.), „ხიზნების საქმე“ ნარკვევი მეორე (1886 წ.), „საზოგადოებრივი ცხოვრების ნაკლნი და მისი ეკონომიური მიზეზები“ (1897 წ.).

საქართველოს სახალხო მეურნეობის სხვადასხვა საკითხებზე: — „ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური ცხოვრების საზრუნავი“ (1893 წ.), „ძველი და ახალი ჩვენს ეკონომიურ ცხოვრებაში“ (1897 წ.) და სხვ.

არ არის არც ერთი დარგი საქართველოს სახალხო მეურნეობისა, რომელსაც არ შეხებოდეს ილია. მას აქვს სერია წერილებისა სახალხო მეურნეობის სხვადასხვა საკითხებზე. აგრეთვე წერილები ბანკის, კრედიტისა და ფინანსების საკითხებზე;

წერილები საზოგადოებრივი ცხოვრების ყოველდღიურ საჭირობოროტო საკითხებზე. ამ დარგის წერილებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია წერილები — „ავლაბრელების საქმე“ (1887 წ.) და „თბილისის მტერ-მოყვარენი“ (1897 წ.).

ილიას საუკუნწარლო წერილებიდან ცალკეა აღსანიშნავი მისი ფელეტონები: — „ღმერთმა ნუ დაგაბეროსთ“ (1886 წ.), „ჩვენი ეხლანდელი სიბრძნე-სიცრუე“ (1896 წ.), „ი. გომართელის ფილოსოფია და ი. ჯორჯაძის ფსიქოლოგია“ (1902 წ.), და სხვანი;

წერილების სერია უცხოეთზე, საგარეო პოლიტიკის საკითხებზე: — ირლანდია და ინგლისი, საისტორიო და საეკონომიო ნარკვევი (1886 წ.), რიგი წერილებისა, მიმართული ევროპის მილიტარიზმის წინააღმდეგ, წერილები ევროპისა და აღმოსავლეთის პოლიტიკის საკითხებზე.

მეთოდური მითითებანი

მიმდინარე წლის ოქტომბერში აღინიშნება ქართველი ერის უკვდავი მოღვაწის ილია ჭავჭავაძის დაბადების 120 და გარდაცვალების 50 წლისთავი.

ამ საიუბილეო თარიღის აღსანიშნავად დიდი მუშაობა მიმდინარეობს კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებებში, მათ შორის მასობრივ ბიბლიოთეკებშიც. კერძოდ, ქ. თბილისის პლენარის სახელობის მასობრივ ბიბლიოთეკაში უკვე ჩატარდა მკითხველთა კონფერენცია ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ. ბიბლიოთეკამ ამ ღონისძიების ჩატარების დროს გამოიყენა მკითხველთა კონფერენციის ჩატარების თითქმის ყველა მეთოდი და ხერხი.

ყველა მასობრივმა ბიბლიოთეკამ უნდა აღნიშნოს ეს მეტად მნიშვნელოვანი თარიღი, რისთვისაც საჭიროა შედგეს კონკრეტული გეგმა.

გეგმა შეიძლება შედგეს ქვემომოყვანილი სანიმუშო სქემის მიხედვით. (იხ. მე-13 გვ.).

წინამდებარე საორიენტაციო გეგმის სქემა არ მოიცავს და არც შეიძლება მოიცავდეს მაქსიმალურად ყველა საკითხს. ამიტომ ბიბლიოთეკა გეგმის შედგენისას ყოველთვის უნდა გამოდიოდეს თავისი პროფილისა და კონკრეტული შესაძლებლობის პრინციპებიდან.

ბიბლიოთეკებმა ილია ჭავჭავაძის დაბადების 120 და გარდაცვალების 50 წლისთავისადმი მიძღვნილი ლიტერატურის გამოფენა უნდა მოაწყონ წინასწარ მოფიქრებული გეგმით. დაკვირვებით უნდა შეარჩიონ ლიტერატურა და ისე განალაგონ გამოფენის ფარზე, რომ მკითხველს შეეძლოს თვალის ერთი გადავლებით ზოგადად გაეცნოს ილია ჭავჭავაძის მოღვაწეობის ფართო დიაპაზონს.

გამოფენას უნდა გაუკეთდეს ლამაზად გაფორმებული წარწერა: „ილია ჭავჭავაძის დაბადების 120 და გარდაცვალების 50 წლისთავი“. თვალსაჩინო ადგილზე უნდა მოთავსდეს ილია ჭავჭავაძის პორტრეტი.

გამოფენა დაიყოფა ქვესათაურებად, რაც სასურველია განლაგდეს შემდეგი თანმიმდევრობით:

ბ ი ბ მ ა

ბიბლიოთეკისა ილია ჭავჭავაძის დაბადების

120 და გარდაცვალების 50 წლისთავთან დაკავშირებით.

№ რიგზე	ლონისძიების დასახელება	შესრულების დრო	შემსრულებელი
1.	წიგნობრივი ფონდის მხატვრული განყოფილების შესწავლა, ხარვეზების დადგენა და ახალი წიგნებით შევსება.		
2.	გამოფენის მოწყობა თემაზე: ილია ჭავჭავაძის დაბადების 120 და გარდაცვალების 50 წლისთავი.		
3.	საბიბლიოთეკო პლაკატის შედგენა.		
4.	ლიტერატურის მოკლე სარეკომენდაციო სიის შედგენა.		
5.	თემატური კარტოთეკების შედგენა.		
6.	საქალაქდღე, გაზეთების ამონაჭრებიდან.		
7.	ალბომის შედგენა.		
8.	ხმამალალი კითხვა-საუბრების ჩატარება.		
9.	ლექციებისა და მოხსენებების ჩატარება.		
10.	კედლის გაზეთის სპეციალური ნომრის ან ლიტერატურული ფურცლის გამოშვება.		
11.	მკითხველთა კონფერენციის ან ლიტერატურული საღამოს ჩატარება.		
12.	ბიბლიოგრაფიული მიმოხილვების ჩატარება თემებზე ან ცალკეულ წიგნებზე.		
13.	ექსკურსიის მოწყობა.		
14.	კალექტიური სვლა კინოში.		
15.	ჩასატარებელი ლონისძიებების გეგმის დამტკიცება ბიბლიოთეკის საბჭოს სხდომაზე.		

. ბიბლიოთეკის გამგე

ა). ილია ჭავჭავაძის ბიოგრაფიული ცნობები;

ბ). ილია ჭავჭავაძის ძირითადი ნაწარმოებები (ლექსები, პოემები, მხატვრული პროზა, პუბლიცისტური წერილები და ა. შ.). აქ სასურველია მასალა განლაგდეს ქრონოლოგიურად;

გ). ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებები სსრ კავშირის მოძმე ხალხთა ენებზე;

დ). ილია ჭავჭავაძისადმი მიძღვნილი ლექსები და პროზაული ნაწარმოებები;

ე). რა წავიკითხოთ ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ.

გამოფენის ფარზე ქვესათაურების შინაარსის მიხედვით საჭირო იქნება მოყვანილ იქნას შესაფერისი ციტატები. მაგ., გვხვთი „პრავდის“ შეფასება ილიას შესახებ:

„ილია გრიგოლის-ძე ჭავჭავაძე ქართველი მწერალი და საქართველოს მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრის ნაციონალურ-რევოლუციური მოძრაობის უაღრესად პოპულარული საზოგადო მოღვაწეა“. („პრავდა“, 1936 წ. № 224).

აღნიშნული ციტატა კარგი იქნება წინ უძღოდეს გამოფენის მასალებს.

ასევე შეიძლება მოყვანილ იქნას საზოგადო მოღვაწეებისა და მწერლების ციტატები ილიას შესახებ.

საილუსტრაციო მასალების შევსებისათვის მიზანშეწონილი იქნება გაკეთდეს საბიბლიოთეკო პლაკატი. ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ შეიძლება გაკეთდეს შემდეგი სახის საბიბლიოთეკო პლაკატი: „ილია ჭავჭავაძის შემოქმედება“; „ილია ჭავჭავაძე კრიტიკულ ლიტერატურაში“; „ილია ჭავჭავაძის ცალკეული ნაწარმოებები“ და სხვ.

საბიბლიოთეკო პლაკატი შესრულებულ უნდა იქნას მხატვრული გემოვნებით და თანმიმდევრობა დაცული იყოს იმ სახით, რომ ერთ-მეხედვით იძლეოდეს მთელ შინაარსს.

ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და შემოქმედების უკეთ გაცნობის მიზნით საჭიროა შედგეს სარეკომენდაციო სია. სარეკომენდაციო სია უნდა ასახავდეს ილიასადმი მიძღვნილ ყველა იმ მასალებს, რაც გამოფენაზე იქნება მოთავსებული და დამატებით საყურანალ-გაზეთო სტატიებსაც.

ქვესათაურები სარეკომენდაციო სიაში იგივე უნდა იყოს, რაც გამოფენის ფარზე იქნება წარმოდგენილი. კარგი იქნება სარეკომენდაციო სიაში ილიას მნიშვნელოვან ნაწარმოებებზე გამოყენებული იქნას ანოტაციები.

ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის უფრო ღრმად გაცნობის მიზნით საჭიროა შედგეს თემატური კარტოთეკა, სადაც სრულად უნდა იქნას წარმოდგენილი ილიას ცხოვრებისა და შემოქმედების მთელი გზა.

საიუბილეო დღეებთან დაკავშირებით პერიოდულ პრესაში გამოქვეყნებული მასალები მოვათავსოთ სპეციალურ საქალაქო დღეებში თემების მიხედვით და, სათანადო წარწერებით.

ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და შემოქმედების თვალსაჩინო ილუსტრაციისათვის უნდა შედგეს ალბომი, რომელიც გაფორმებული იქნება მხატვრულად. ალბომში შეიძლება მოთავსდეს ფოტო-ასლები, მკითხველების მიერ შესრულებული ილიას ცალკეული ნაწარმოებების ილუსტრაციები, მოგონებები, ილიასადმი მიძღვნილი ლექსები და პროზაული ნაწარმოებები.

ხმამაღალი კითხვა-საუბრები, ლექცია-მოხსენებები, რომლებსაც მნიშვნელოვანი ადგილი დაეთმობა ილიას საიუბილეო დღეებთან დაკავშირებით, შეიძლება ჩატარდეს შემდეგ თემებზე:

1. ილია ჭავჭავაძე ახალი ქართული ლიტერატურის ფუძემდებელი და საქართველოს ეროვნულ-გამანთავისუფლებელი მოძრაობის იდეოლოგი.
2. ილია ჭავჭავაძე, როგორც ნაციონალურ-რევოლუციური მოძრაობის მოღვაწე.
3. ილია ჭავჭავაძის სოციალ-პოლიტიკური შეხედულებანი.
4. ილია ჭავჭავაძის მსოფლმხედველობის ფილოსოფიური საფუძვლები.
5. ილია ჭავჭავაძე საქართველოს ეკონომიური განვითარების გზების შესახებ.
6. ილია ჭავჭავაძე ახალი სალიტერატურო ენის შემქმნელი და ფუძემდებელი.
7. ილია ჭავჭავაძის პედაგოგიური შეხედულებანი.
8. ილია ჭავჭავაძის ფილოსოფიური და ესთეტიური შეხედულებანი.
9. ილია ჭავჭავაძე და ბატონყმობის საკითხი.
10. ილია ჭავჭავაძე რუსი და ქართველი ხალხის ურთიერთობაზე.
11. ილია ჭავჭავაძე სომეხი გლეხობის დამცველი და მეგობარი.
12. ილია ჭავჭავაძე და ქართული თეატრი.
13. ილია ჭავჭავაძე და ხალხური შემოქმედება და სხვა.

მკითხველთა კონფერენციის თემის შერჩევა უნდა მოხდეს თვით ბიბლიოთეკის მუშაკთა მიერ. რის შემდეგ თემის განხილვა

მოსდება ლიტერატურის წრის წევრებთან. თემის დამტკიცების შემდეგ შედგება გეგმა, რომელსაც დამტკიცებს ბიბლიოთეკის საბჭო.

მკითხველთა კონფერენციისათვის მოსამზადებელი მუშაობა ბიბლიოთეკამ უნდა დაიწყოს არა უგვიანეს ერთი თვისა მთავარია, მკითხველთა კონფერენცია კრიტიკულად ასახავდეს თემის როგორც დადებით, ისე ნაკლოვან მხარეებს.

ლიტერატურულ სადამოზე შესაძლებელია იგივე თემა იქნას განხილული, რაც მკითხველთა კონფერენციაზე. მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ თუ მკითხველთა კონფერენცია იძლევა თემის კრიტიკულ განხილვას, ლიტერატურულ სადამოზე მთავარი ყურადღება ეთმობა არა კრიტიკულ განხილვას, არამედ მისი დადებითი მხარეების პოპულარიზაციას.

მკითხველთა კონფერენციისა და ლიტერატურული სადამოს ჩატარებისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მოხსენებისა და თანამოხსენების კარგად მომზადებას.

თვალსაჩინოებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე კედლის გაზეთს, ექსკურსიებს, კინო-ეკრანს და სხვ.

შ ე ნ ი შ ვ ა: გამოფენის მოწყობისა და სარეკომენდაციო სიების შედგენის დროს გამოიყენება ლიტერატურა ქართულ, რუსულ და სხვა ენებზე.

გამოფენის საერთო სათაური დაიწერება ქართულ და რუსულ ენაზე; საჭიროების მიხედვით სხვა ენებზეც.

III

ილია ჭავჭავაძის თხზულებები

ჭავჭავაძე ი.— გლეხთა განთავისუფლების პირველ-დროების სცენები. [ტფ., 1867]. 45 გვ.

ჭავჭავაძე ი.— კაცია ადამიანი?! მოთხრობა ილ. ჭავჭავაძისა. პეტერბურგი, გამოცემული მ. ბეთანიშვილისაგან. 1869. 128 გვ.

ერისთავი რ. და ჭავჭავაძე ი.— გლეხური სიმღერები, ლექსები და ანდაზები, შეკრებილი რაფ. ერისთავისა და ილ. ჭავჭავაძისაგან. წიგნი პირველი. ტფ., 1873. 32 გვ.

ჭავჭავაძე ი.— გლახის ნაამბობი. მოთხრობა ი. ჭავჭავაძისა. ტფ., 1879. 136 გვ.

ჭავჭავაძე ი.— რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან. პოემა ილია ჭავჭავაძისა. ტფ., 1879. 32 გვ.

ქვეყნადე ი. — კაცია-ადამიანი?! მოთხრობა ილ. ქვეყნადისა. თბ., 1880. 158 გვ.

ქვეყნადე ი. — მეფე დიმიტრი თავ-დადებული. პოემა ილია ქვეყნადისა. თბ., 1880. 38 გვ.

ქვეყნადე ი. — დედა და შვილი და რამდენიმე ლექსი თ. ილია ქვეყნადისა. თბ., 1882. 32 გვ.

ქვეყნადე ი. — განდგილი (ლეგენდა). პოემა ილია ქვეყნადისა. თბ., 1883. 25 გვ.

ქვეყნადე ი. — ქუთაისის ბანკის საქმე. წერილები ილია ქვეყნადისა. ტფ., 1890. 55 გვ.

ქვეყნადე ი. — თხზულებანი ილია ქვეყნადისა. [ტომი] I. [ლექსები]. ტფ., 1892. 296, VI გვ.

ქვეყნადე ი. — თხზულებანი ილია ქვეყნადისა. [ტომი] II. [გლახის ნამბობი, კაცია ადამიანი?!, მგზავრის წერილები]. ტფ., 1892. 147 გვ.

ქვეყნადე ი. — თხზულებანი ილია ქვეყნადისა. [ტომი] III. [მოთხრობები]. ტფ., 1892. 291 გვ.

ქვეყნადე ი. — [თხზულებანი, ტომი] IV. თარგმანები ილია ქვეყნადისა. [იზა. რომანი ბუციესი, წიგნი 1 და 2] ტფ., 1892; 693 გვ.

პოემების კრებული. „აჩრდილი“, ილია ქვეყნადისა. „მომაკვდავის ჩვენება“, აკაკი წერეთლისა. „იმედი“, ვახტანგ ორბელიანისა. ტფ., 1898. 48 გვ.

ქვეყნადე ი. — მეფე დიმიტრი თავ-დადებული. პოემა ილია ქვეყნადისა. ტფ., 1899. 38 გვ.

ქვეყნადე ი. — სომეხთა მეცნიერნი და ქვათა ღაღადი. წერილი ილია ქვეყნადისა. ტფ., 1899. 264 გვ.

ქვეყნადე ი. — სომეხთა მეცნიერნი და ქვათა ღაღადი. წერილი ილია ქვეყნადისა. გამოც. 2. ტფ., „ივერია“, 1899. 202 გვ.

ქვეყნადე ი. — ლექსები ილია ქვეყნადისა. ტფ., „ცოდნა“, 1904. 63 გვ.

ქვეყნადე ი. — განდგილი. ლეგენდა ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1907. 30 გვ.

ქვეყნადე ი. — გლახის ნამბობი. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1907. 145 გვ.

ქვეყნადე ი. — დედა და შვილი. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1907. II. 16 გვ.

2. ლ. ფრიდონოვა.

ქვეყნადე ი. — ილია ქვეყნადის რჩეული ლექსები. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1907. 40 გვ.

ქვეყნადე ი. — ილია ქვეყნადის რჩეული ლექსები. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა 1907. 24 გვ.

ქვეყნადე ი. — კაკო ყაჩალი, რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩალის ცხოვრებიდან. პოემა. თბ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1907. 30 გვ.

ქვეყნადე ი. — კაცია ადამიანი?! ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1907. 149 გვ.

ქვეყნადე ი. — მგზავრის წერილები. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1907. II, 40 გვ.

ქვეყნადე ი. — ნიკოლოზ გოსტაშაბიშვილი. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1907. 14, III გვ.

ქვეყნადე ი. — რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩალის ცხოვრებიდან. პოემა. 1907. 31 გვ.

ქვეყნადე ი. — აჩრდილი. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1908. 31 გვ.

ქვეყნადე ი. — გლეხთა განთავისუფლების პირველ-დროების სცენები. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1908. 42 გვ.

ქვეყნადე ი. — მეფე დიმიტრი თავდადებული. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1908. II, 40 გვ.

ქვეყნადე ი. — თთარაანთ ქვრივი. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1908. II, 120 გვ.

ქვეყნადე ი. — სარჩობელაზედ. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1908. 32 გვ.

ქვეყნადე ი. — უცნაური ამბები. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1908. 24 გვ.

ქვეყნადე ი. — ილია ქვეყნადის ნაწერები. I. კრიტიკა. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1909. 128 გვ.

ქვეყნადე ი. — პოლემიკური წერილები. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1909. 48 გვ.

ქვეყნადე ი. — ცხოვრება და კანონი. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1909. 131 გვ.

ქვეყნადე ი. — აი ისტორია. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1909. 176 გვ.

ქვეყნადე ი. — ილია ქვეყნადის თხზულებანი. ტ. 1. მიხეილ გედევანიშვილის გამოცემა. 1914. 839 გვ.

სამაჰმადიანო საქართველო. [წერილების კრებული]. ნიკო მარრი, ილია ქვეყნადე, პეტრე უმიკაშვილი. ტფ., 1915. 47 გვ.

ქვეყნადე ი. — აჩრდილი. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1915. 23 გვ.

ქვეყნადე ი. — კაკო ყაჩაღი, რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან. პოემა. თბ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1915. 24 გვ.

ქვეყნადე ი. — ნიკოლოზ გოსტაშაბიშვილი, თბ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1915. 8 გვ.

ქვეყნადე ი. — სარჩობელაზედ. თბ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1915. 23 გვ.

ქვეყნადე ი. — განდევილი. ლეგენდა. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. თბ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1919. 31 გვ.

ქვეყნადე ი. — გლახის ნამბობი. ავტორის მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1919. 162 გვ.

ქვეყნადე ი. — კაკო ყაჩაღი. რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან. პოემა. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1919. 30 გვ.

ქვეყნადე ი. — კაცია ადამიანი?! ავტორის მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1919. 174 გვ.

ქვეყნადე ი. — მგზავრის წერილები. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1919. 40 გვ.

ქვეყნადე ი. — განდევილი. ლეგენდა. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1920. 32 გვ.

ქვეყნადე ი. — კაკო ყაჩაღი. პოემა. ავტორის მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1920. 31 გვ.

ქვეყნადე ი. — ოთარანთ ქვრივი. ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ., წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1920. 119 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — სარჩობელაზედ (პატარა ამბავი). ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით ტფ., წერა-კითხვის გამავრც. საზ-ბა, 1920. 31 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — კაცია ადამიანი?! ავტორის მოკლე ბიოგრაფიით. ტფ. წიგნის გამომც. და გამავრც. ქართველთა საზ-ბა, 1924. 15 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — აჩრდილი. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. 23 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — განდევილი. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. 24 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — გლახის ნაამბობი. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. 111 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — დედა და შვილი. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. 11 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — კაცია ადამიანი?! ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. 118 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — მგზავრის წერილები. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. 30 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. ცხრა ტომად. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 1. ლექსები და პოემები. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. XVI, 471 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. 23 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რჩეული ლექსები. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1925. 40 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. ცხრა ტომად. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 2. მოთხრობები. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1926. 351 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. ცხრა ტომად. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით ტ. 3. მოთხრობები. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1926. 311 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ოთარაანთ ქვრივი. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1926. 91 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — სარჩობელაზედ. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1926. 23 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — კაკო ყაჩაღი. ლექსი. ქუთაისი, 1927. 16 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. ცხრა ტომად. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექს-

ტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 4. წერილები ლიტერატურაზე და ხელოვნებაზე. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1927. X, 442 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. ცხრა ტომად. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 5. ერი და ისტორია. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1927, VI, 290 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. ცხრა ტომად. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 6. საქართველოს მატინანე. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1927. VIII, 370 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — აჩრდილი ტფ., სახელგამი, 1928. 24 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — განდევილი. [ლევენდა. თბ.], სახელგამი, 1928 24 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — გლახის ნაამბობი. [თბ.], სახელგამი, 1928 122 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — კაცია ადამიანი?! ტფ., სახელგამი, 1928. 125 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — მგზავრის წერილები. [თბ.], სახელგამი, 1928 33 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 7. საქართველოს მატინანე. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1928. 350 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. ცხრა ტომად. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 8. ცხოვრება და კანონი. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1928. 371 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. ცხრა ტომად. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 9. პრესა. პოლემიკა. ფელეტონი. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1928. X, 404 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან. [პოემა]. [თბ.], სახელგამი, 1928. 23 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რჩეული ლექსები. [თბ.], სახელგამი, 1928. 43 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — წერილები ქართულ ლიტერატურაზე. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1928. 45 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — განდევილი. [ლევენდა]. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1929. 24 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. შედარებული

პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 1. ლექსები და პოემები. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1929. XVI, 468 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ნაწერების სრული კრებული. შედარებული პირველ წყაროებთან და შევსებული ახალი ტექსტებით. პავლე ინგოროყვას და ალ. აბაშელის რედაქციით. ტ. 10. წერილები უცხოეთზე. ტფ., „ქართული წიგნი“, 1929. VII, 305 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ოთარაანთ ქვრივი. [თბ.], სახელგამი, 1929. 102 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — სარჩობელაზე. [თბ.], სახელგამი, 1929. 25 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — აჩრდილი. ტფ., სახელგამი, 1935. 22 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — განდევილი. პოემა. ტფ., სახელგამი, 1935.

23 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან. პოემა. ტფ., სახელგამი, 1935. 23 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რჩეული ლექსები. ტფ., სახელგამი, 1935. 40 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — საანდაზო ლექსები. თბ., 1935.

ჭავჭავაძე ი. — საანდაზო ლექსები. ვეფხის ტყაოსანი, ქილილა და დამანა. გურამიანი. ილია ჭავჭავაძის ამოკრეფილი. წინათქმა და შენიშვნები ი. გრიშაშვილისა. ტფ., „კომუნისტური განათლება“, [1935]. 207 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან. პოემა. მცირემცოდნეთათვის. ტფ., სახელგამი, 1936.

23 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — გლახის ნაამბობი. მოთხრობა. თბ., „ფედერაცია“, 1937. 116 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებანი. სრული კრებული. ხუთ ტომად. შალვა რადიანის შესავალი წერილით. ტ. 1. ლექსები, პოემები, მოთხრობები. თბ., სახელგამი, 1937. XLIII, 851 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ლექსები. პოემები. მოთხრობები. ი. ჭავჭავაძის მხატვრული შემოქმედება. შ. რადიანის შესავალი წერილით. თბ., სახელგამი, 1937. XLIII, 583 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ლექსები. პოემები. თბ., „ფედერაცია“, 1937. 207 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — კაცია ადამიანი?! თბ. „ფედერაცია“, 1937. 127 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — მოთხრობები. თბ., „ფედერაცია“, 1937. 433 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ოთარაანთ ქვრივი. თბ., „ფედერაცია“, 1937.

95 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვ-

რებიდან. პოემა. მცირემცოდნეთათვის. ტფ., სახელგამი, 1937. 24 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რჩეული ლექსები და პოემები. თბ., სახელგამი, 1937. 131 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — დამაკვირდი. თბ., 1938.

ჭავჭავაძე ი. — მოთხრობები. თბ., პოლიგრაფკომბინატი, 1938. 295 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — პედაგოგიური თხზულებანი. პროფ. გ. თავაზი-შვილის რედაქციით და წინასიტყვაობით. თბ., სახელგამი, 1938. 479 გვ.

არსენას ლექსი და კაკო ყაჩაღი. [ილია ჭავჭავაძისა]. თბ., „ფედერაცია“, 1939. 134 გვ.

ილია ჭავჭავაძე. საიუბილეო კრებული (1837-1937). თბ., სახ. უნ-ტი, 1939. 451 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებანი. სრული კრებული. ხუთ ტომად. ტ. 2. წერილები ლიტერატურაზე და ხელოვნებაზე. პრესა. ერი და ისტორია. წერილები სახალხო განათლების საკითხებზე. პავლე ინგოროყვას რედაქციით. თბ., სახელგამი, 1941. 668 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ქართვის დედა. თბ., საბლიტგამი, 1942. 12 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — მეფე დიმიტრი თავდადებული. [პოემა]. თბ., სახელგამი, 1946. 31 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — [ლექსები და პოემები]. თბ., „საბჭოთა მწერალი“, 1948.

ჭავჭავაძე ი. — რჩეული ნაწერები. ორ წიგნად. [წიგნი] 1. თბ., „საბჭოთა მწერალი“, 1948, 176 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რჩეული ნაწერები. ორ წიგნად. [წიგნი] 2. თბ., „საბჭოთა მწერალი“, 1948. 352 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — წერილები. სოხუმი, აფხაზეთის სახელგამი, 1949. 206 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული. ათ ტომად. პ. ინგოროყვას რედაქტორობით. ტ. 2. მხატვრული პროზა. თბ., სახელგამი, 1950. 639 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — მოთხრობები. თბ., სახელგამი, 1950. 186 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — განდევილი. თბ., სახელგამი, 1951. 22 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული. ათ ტომად. პ. ინგოროყვას რედაქტორობით. ტ. 1. ლექსები. პოემები. თბ., სახელგამი, 1951. CLXVI, 500 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — ოთარაანთ ქვრივი თბ., სახელგამი, 1951. 76 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული. ხუთ ტომად. ტ. 3. საქართველოს მატიაწე. ცხოვრება და კანონი. წერილები უცხოეთზე. პ. ინგოროყვას რედაქტორობით. თბ., სახელგამი, 1952. 636 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული. ათ ტომად. პ. ინგოროყვას რედ. ტ. 3. წერილები ლიტერატურაზე და ხელოვნებაზე. პრესა. ფელეტონები. თბ., სახელგამი, 1953. 512 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — მოთხრობები [თბ.], საბლიტგამი, 1954. 244 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული. ათ ტომად. პ. ინგოროყვას რედაქტორობით. ტ. 4. ერი და ისტორია. წერილები სახალხო განათლების საკითხებზე. თბ., სახელგამი, 1955. 405 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული. ხუთ ტომად. პ. ინგოროყვას რედაქციით. ტ. 4. წერილები სახალხო მეურნეობის საკითხებზე. თბ., სახელგამი, 1955. 392 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული. ათ ტომად. პ. ინგოროყვას რედაქტორობით. ტ. 5. საქართველოს მატიაწე. თბ., სახელგამი, 1955. 409 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — სახრჩობელაზედ. პატარა ამბავი. თბ., საბლიტგამი, 1955.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული. ათ ტომად. პ. ინგოროყვას რედაქტორობით. ტ. 6. ცხოვრება და კანონი. თბ., სახელგამი, 1956. 306 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად. პ. ინგოროყვას რედაქტორობით. ტ. 7. წერილები სახალხო მეურნეობის საკითხებზე. თბ., სახელგამი, 1956. 516 გვ.

ჭავჭავაძე ი. — რამდენიმე სურათი ანუ ეპიზოდი ყაჩაღის ცხოვრებიდან. [თბ.], საბლიტგამი, 1956.

IV

სა წავიკითხოთ ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ

ასათიანი ლ. — ილია ჭავჭავაძე და გერმანიის მილიტარიზმი. — წიგნში: ასათიანი ლ. — „წერილები“. თბ., „საბჭოთა მწერალი“, 1945. გვ. 27 — 36.

ასათიანი ლ. — ილია ჭავჭავაძე და დიდი რუსი ხალხის კულტურა. წიგნში: ლევან ასათიანი — „ქართველი ხალხის ლიტერატურა“.

რული ურთიერთობანი მოძმე ხალხთან“. თბ., სახელგამი, 1955. გვ. 5-59.

ასათიანი ლ. — ილია ჭავჭავაძე რუსი და ქართველი ხალხის ურთიერთობაზე. წიგნში: ლევან ასათიანი — „წერილები“. თბ., „საბჭოთა მწერალი“, 1945. გვ. 37 — 49.

ასათიანი ლ. — ილია ჭავჭავაძის შესახებ. წიგნში: ლევან ასათიანი — „ლიტერატურული ნარკვევები და წერილები“. თბ., „საბჭოთა მწერალი“, 1955. გვ. 7 — 33.

გაგოძე ვ. — „საქართველოს მოამბე“ (ფილოსოფიური და სოც. პოლიტ. იდეები). თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკადემია, 1956. 195 გვ.

გაჩეჩილაძე ა. — მასალები ილია ჭავჭავაძის ბიოგრაფიისათვის. „ლიტერატურული ძიებანი“, 8, 1953. გვ. 361-379.

გაწერელია ა. — ილია ჭავჭავაძე. წიგნში: აკაკი გაწერელია — „ნარკვევები ქართული პოეტიკიდან“. თბ., „ფედერაცია“, 1938. გვ. 165 — 176.

გუგუშვილი პ. — ილია ჭავჭავაძის მკვლევლობა. საგამომძიებლო მასალები. თბ., სახელგამი, 1938. 113 გვ.

ვართაგავა ი. — ილია ჭავჭავაძე. წიგნში: იპოლიტე ვართაგავა — „ქართველ მწერალთა სილუეტები“. თბ., 1956. გვ. 5 — 21.

ზანდუკელი მ. — თერგდალეულნი. წიგნში: მიხეილ ზანდუკელი — „თერგდალეულნი“ და ხალხოსნები ქართულ ლიტერატურაში. თბ., 1928. გვ. 67 — 180.

ზანდუკელი მ. — ილია ჭავჭავაძის პოეტური შემოქმედება 1857 — 1860 წლები. წიგნში: მიხეილ ზანდუკელი — „ახალი ქართული ლიტერატურა“. ტ. 2. მესამე შესწ. გამოც. თბ., სამეცნ. მეთოდ-კაბინეტი, 1954. გვ. 183 — 190.

თავაძე ა. — ილია ჭავჭავაძის ფილოსოფიური და ესთეტიკური შეხედულებანი. თბ., სახელგამი, 1954. 151 გვ.

თოფურია ა. — ილია ჭავჭავაძე და ნიკოლოზ ბარათაშვილი (შემოქმედებითი ნათესაობის საკითხისათვის). წიგნში: ა. თოფურია — „კრიტიკული წერილები“. სტალინირი, 1956. 119 გვ.

ილია ჭავჭავაძე. (კრებული შეადგინა, შესავალი წერილი და შენიშვნები დაურთო ნოდარ გურაბანიძემ). თბ., „ხელოვნება“, 1955. 1522 გვ.

ილია ჭავჭავაძე. საიუბილეო კრებული (1837 — 1937). თბ., სახ. უნ-ტი, 1939. 429 გვ.

ილია ჭავჭავაძე (1837 — 1937). ილია ჭავჭავაძის დაბადებიდან 100 წლისთავისათვის. თბ., „კომუნისტი“, 1937. 30 გვ.

კეკელია შ. — ილია ჭავჭავაძის პედაგოგიური მემკვიდრეობა და მის ნაწარმოებთა სწავლების მეთოდოლოგია. თბ., „ტექნიკა და შრომა.“ 1946. 113 გვ.

კენჭოშვილი ა. — ილია ჭავჭავაძე — ახალი ქართული მხატვრული პროზის შემქმნელი. ი. ჭავჭავაძის მხატვრული პროზის ენა და სტილი. „ლიტერატურული ძიებანი“, 8. 1953. გვ. 67-116.

კენჭოშვილი ა. — ილია ჭავჭავაძე (კრიტიკულ-ბიოგრაფიული ნარკვევი). თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკადემია, 1955. 151 გვ.

მეუნარგია ი. — ნანახი და განაგონი ილიას ცხოვრებიდან. სოლ. ცანიშვილის რედაქციით და შენიშვნებით. თბ., 1937. 62 გვ.

მეუნარგია ი. — ქართველი მწერლები. 2; თბ., საბლიტგამი. 1944. 208 გვ.

მიხელიძე გ., ხომერიკი ნ. — ი. ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ამსახველი სტაციონალური ექსპოზიციის მეგზური. თბ., 1957. 60 გვ.

ოდიშვილი ი. — წიწამურის ტრაგედია. მონოგრაფია ილია ჭავჭავაძის მკვლევლობის შესახებ. თბ., სახელგამი, 1953. 90 გვ.

რადიანი შ. — ილია ჭავჭავაძე. წიგნში: შალვა რადიანი — „ახალი ქართული ლიტერატურა“. თბ., სტალინის სახ. უნ-ტი, 1954. გვ. 241 — 302.

რატიანი პ. — ი. ჭავჭავაძე. პოლიტიკურ-ეკონომიური შეხედულებანი. თბ., სახელგამი, 1957. 303 გვ.

რატიანი პ. — ი. ჭავჭავაძე. ფილოსოფიური და სოციალ-პოლიტიკური შეხედულებანი. თბ., „საბჭოთა მწერალი“, 1954. 402 გვ.

რატიანი პ. — ილია ჭავჭავაძის სოციალ-პოლიტიკური შეხედულებანი. 1. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკადემია, 1948. 8. გვ.

სიხარულიძე ქ. — ილია ჭავჭავაძე. წიგნში: ქსენია სიხარულიძე — „ქართველი მწერლები და ხალხური შემოქმედება“. თბ., სახელგამი, 1956. გვ. 8 — 65.

სიხარულიძე ქ. — ილია ჭავჭავაძე და ხალხური შემოქმედება. 1947.

ქიქოძე გ. — ილია ჭავჭავაძე და აკაკი წერეთელი. წიგნში: გ. ქიქოძე — „წერილები ხელოვნებაზე“. თბ., ფედერაცია, 1936 გვ. 15 — 23.

ქიქოძე გ. — ილია ჭავჭავაძე. მისი როლი ქართული კულტურის განვითარებაში. წიგნში: გ. ქიქოძე — „ლიტერატურული ნარკვევები“ თბ., „ფედერაცია“, 1938. გვ. 84 — 108.

ქიქოძე გ. — ილია ჭავჭავაძის პორტრეტისათვის. წიგნში: გ. ქი-

ქოძე — „ლიტერატურული ნარკვევები“. თბ., „ფედერაცია“, 1938. გვ. 108 — 116.

ჩაღვლიშვილი ა. — ნარკვევები მეცხრამეტე საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან. თბ., 1949.

ჩიჭობავა ა. — ილია ჭავჭავაძე ენის შესახებ. თბ., 1938; 16 გვ. ცინცაძე პ. — ილია ჭავჭავაძე. სოციალ-ეკონომიური მრწამსი და შემოქმედება. თბ., „ფედერაცია“, 1938. 263 გვ.

წულუჭიძე ვ. — ილია ჭავჭავაძე. (1837 — 1907). თბ., 1946 24 გვ.

ხომერიკი ნ. — ილია ჭავჭავაძის სახლი საგურამოში. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკადემია, 1950. 72 გვ.

ჯავახიშვილი ი. — ილია ჭავჭავაძე და საქართველოს ისტორია. თბ., სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალი, 1938. 36 გვ.

აბზიანიძე გ. — წიწამურის ტრაგედიის საიდუმლოება. — „კომუნისტი“, 1953, 6 სექტემბერი.

ალანია ნ. — ი. ჭავჭავაძის „განდეგილის“ სწავლებისათვის. — „კომუნისტური აღზრდისათვის“, 1956, № 6, გვ. 32 — 37.

არაბული ი. — წიწამურის ტრაგედია. — „მნათობი“, 1953, № 7, გვ. 162.

ასათიანი ლ. — ილია ჭავჭავაძე და თანამედროვეობა (დაბადებიდან 115 წლისთავის გამო). — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1952, 6 ნოემბერი.

ასათიანი ლ. — ილია ჭავჭავაძე და რუსული ლიტერატურა. — „მნათობი“, 1955, № 6, გვ. 135 — 145.

ასათიანი ლ., რატიანი პ. — ილია ჭავჭავაძე, ფილოსოფიური და სოციალ-პოლიტიკური შეხედულებანი. ბიბლიოგრაფია. — „მნათობი“, 1950, № 11, გვ. 131 — 138.

ბეროძე რ. — ილიასეული ოქროს საათი. — „ლიტერატურული გაზეთი“, 1956, 2 მარტი.

ბერძენიშვილი ლ. — ილია და საგლეხო რეფორმა საქართველოში. „მნათობი“, 1956, № 8, გვ. 156 — 161.

ბურთიკაშვილი ა. — ილიას სახლ-მუზეუმი საგურამოში. „კომუნისტი“, 1951, 26 მაისი.

გაბესკირია ვ. — ი. ჭავჭავაძის ლირიკული ლექსების შესახებ. „ლიტერატურული გაზეთი“, 1957, 19 ივლისი.

გამეზარდაშვილი დ. — ილია ჭავჭავაძის ლიტერატურული შეხედულებები. „მნათობი“, 1957, № 3, გვ. 146 — 160.

გაჩეჩილაძე ა. — უცნობი ხელნაწერი ი. ჭავჭავაძის შესახებ. „ლიტერატურული გაზეთი“, 1955, 4 თებერვალი.

გოლცევი ვ. — ილია ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმის „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1948, 6 ოქტომბერი.

დადიანი ჯ. — ი. ჭავჭავაძისადმი მიძღვნილი ი. ევდომვილის ნაწარმოებები. — „კომუნისტური აღზრდისათვის“, 1957, № 5, გვ. 71-72.

დიდი ქართველი მწერლის ილია ჭავჭავაძის იუბილესათვის. — „ლიტერატურული გაზეთი“, 1957, 15 მარტი.

დიდი ქართველი მწერლის ილია ჭავჭავაძის იუბილესათვის. — „კომუნისტი“, 1957, 9 მარტი.

თათარიშვილი ბ., ქოჩლაძე ს. — ყვარელში, დიდი შემოქმედის აკვანთან. ი. ჭავჭავაძის გარდაცვალების 50 წლისთავისათვის. — „კომუნისტი“, 1957, 25 აპრილი.

თვალთვალაძე მ. — ილია ჭავჭავაძე პეტერბურგში. — „ახალ-გაზრდა კომუნისტი“, 1957, 27 ივლისი.

თუშიშვილი გ. იოსელიანი ავ. — „ილია ჭავჭავაძე და საქართველოს ისტორიის საკითხები“. ბიბლიოგრაფია. — „მნათობი“, 1952, № 1, გვ. 173 — 176.

ილია ჭავჭავაძე რუსული ენისა და ლიტერატურის შესახებ. — „კომუნისტი“, 1953, 15 ნოემბერი.

ილია ჭავჭავაძე ქართული ანბანისა და ქართული ენის ღირსებათა შესახებ. — „კომუნისტი“, 1951, 24 აპრილი.

ილია ჭავჭავაძის შეხედულებანი ქართულ ენაზე (ნ. მარის შეხედულებანი). — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1951, 23 აპრილი.

ინგოროყვა პ. — ილია ჭავჭავაძე. ბიოგრაფიული ნარკვევი. — „მნათობი“, 1951, № 6, გვ. 115 — 147; № 7, გვ. 104 — 136; № 8, გვ. 84 — 118.

კენჭოშვილი ა. — ნ. დობროლუბოვი და ი. ჭავჭავაძე. — „ლიტერატურული გაზეთი“, 1954, 30 ივლისი.

კენჭოშვილი ა. — წარსულის ფურცლებიდან. — „ლიტერატურული გაზეთი“, 1956, 13 ივლისი.

კენჭოშვილი ა. — ხალხთა შორის ძმობის იდეები ილია ჭავჭავაძის შემოქმედებაში. — „მნათობი“, 1956, № 10, გვ. 129.

კუპრავა ვ. — ი. ჭავჭავაძის უცნობი წერილები. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1952, 18 ივლისი.

ლეონიძე გ. — მე-19 საუკუნის ქართული მწერლობის მამა. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1951, 3 ივნისი.

მებუჟე გ. — ი. ჭავჭავაძის სახლი საგურამოში. — „მნათობი“, 1951, № 7, გვ. 167-168.

მურმანიშვილი დ. — ილია ჭავჭავაძის იუბილესათვის. — „სახალხო განათლება“, 1957, 27 მარტი.

ნადირაძე გ. — ი. ჭავჭავაძის შეხედულებანი მხატვრულ თარგმანზე. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1951, 18 ნოემბერი.

უდენტი ბ. — „ოთარაანთ ქვრივი სცენაზე“. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1952, 28 ნოემბერი.

რადიანი შ. — დიდი ქართველი კლასიკოსების თხზულებების აკადემიური გამოცემა. — „ბოლშევიკი“, 1951, № 4, გვ. 65 — 71.

რატიანი პ. — ი. ჭავჭავაძე და ევროპის მუშათა მოძრაობა. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1948, 12 სექტემბერი.

რატიანი პ. — ილია ჭავჭავაძე — სომეხი გლეხობის დამცველი და მეგობარი. — „ლიტერატურული გაზეთი“, 1954, 6 აგვისტო.

რატიანი პ. — ილია ჭავჭავაძე და „მესამე დასი“. — „მნათობი“, 1948, № 8, გვ. 129 — 144.

რატიანი პ. — ილია ჭავჭავაძის მსოფლმხედველობის საფუძვლების შესახებ. — „მნათობი“, 1947, № 7, გვ. 112 — 134.

რატიანი პ. — ილია ჭავჭავაძის პოლიტიკურ-ეკონომიურ შეხედულებათა საკითხისათვის. — „მნათობი“, 1955, № 7, გვ. 122 — 130; № 8, გვ. 114 — 123.

რატიანი პ. — ილია ჭავჭავაძის შეხედულებანი კლასთა ბრძოლის საკითხზე საქართველოში. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1948, 14 ნოემბერი.

უბილავა ე. — ილია ჭავჭავაძის მშობლიურ სოფელში. — „კომუნისტი“. 1952, 12 სექტემბერი.

ქუთათელი ა. — ილია ჭავჭავაძე რევოლუციონერ-დემოკრატი. — „მნათობი“, 1954, № 9, გვ. 132 — 156.

შალამბერიძე გ. — ილია ჭავჭავაძე და ქართული ენის ლექსიკის ზოგიერთი საკითხი. — „სახალხო განათლება“, 1951, 21 მარტი.

შალამბერიძე გ. + ი. ჭავჭავაძის ენათმეცნიერული შეხედულებანი. — „კომუნისტური აღზრდისათვის“, 1956, № 3, გვ. 53 — 59.

შატბერაშვილი გ. — სახალხო ზეიმი საგურამოში. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1951, 3. ივნისი.

ჩავლეიშვილი ა. — საგურამოში. — „სახალხო განათლება“, 1956, 18 ივლისი.

ცაიშვილი ს. — ილია და აკაკი ქართული წიგნის დაცვის სამსახურში. — „სახალხო განათლება“, 1951, 9 მაისი.

ცაიშვილი ს. — ი. ჭავჭავაძის უცნობი წერილები. „მნათობი“, 1956, № 11, გვ. 176.

ცინცაძე პ. — „აჩრდილის“ ორი გამოტოვებული თავის საკითხისათვის. — „ლიტერატურული გაზეთი“, 1957, 8 მარტი.

ცინცაძე პ. — ილია ჭავჭავაძე და თაობათა შორის ბრძოლა ჩვენში. — „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 1957, 23 ივლისი.

ცინცაძე პ. — „ოთარაანთ ქვრივი“. — „ლიტერატურული გაზეთი“, 1957, 5 აპრილი.

წულუკიძე ვ. — ქართველი ხალხის სიამაყე. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1947, 20 სექტემბერი.

ზომერიკი ნ. — ილია ჭავჭავაძის ერთი უცნობი ავტოგრაფის შესახებ. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1952, 31 ოქტომბერი.

ჯანელიძე დ. — ილია ჭავჭავაძე და სასცენო მეტყველების საკითხები. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1952, 12 სექტემბერი.

ჯაფარიძე — ბეთლემის გამოქვამული აღმოჩენილია. — „კომუნისტი“, 1948, 1 თებერვალი.

ჯიბლაძე გ. — ილია ჭავჭავაძის მემკვიდრეობის ზოგიერთი საკითხისათვის. — „მნათობი“, 1948, № 12,

ჯინორია ო. — ი. ჭავჭავაძის რეალიზმის საკითხისათვის. — „მნათობი“, 1956, № 11 გვ. 124.

სარჩევი

	გვ.
1. წინასიტყვაობა	3
2. ილია ჭავჭავაძე (მოკლე ბიოგრაფია).	5
3. მეთოდური მითითებანი	16
4. ილია ჭავჭავაძის თხზულებები	16
5. რა წაევიკითხოთ ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ	24

უე 03241. შეკვ. № 495. ტირაჟი 800.

საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტროს
მთავარპოლიგრაფგამომცემლობის ბეჭდვითი სიტყვის
კომბინატი. თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. 5.

*

Комбинат печати Главполиграфиздата
Министерства культуры Грузинской ССР.
Тбилиси, ул. Марджанишвили, 5

103
უფასო.

საქართველოს
საბჭოთავო
ბიბლიოთეკა

ბიბ

И. ЧАВЧАВАДЗЕ

(120 лет со дня рождения)

Научная городская библиотека им. А. Джапаридзе

Тбилиси

1957